

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka
(przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Beata Janiszewska
SSN Marcin Krajewski

w sprawie z powództwa T. S. i I. M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 lutego 2023 r. w Warszawie
zażalenia powodów
na wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 31 sierpnia 2022 r., sygn. akt I ACa 890/22,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 7 marca 2022 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od Bank spółki akcyjnej w W. łącznie na rzecz T. S. i I. M. kwotę 176 805,42 zł z bliżej sprecyzowanymi odsetkami (pkt I), oddalił w pozostałej części powództwo główne (pkt II) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt III).

2. Na skutek apelacji pozwanej Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z 31 sierpnia 2022 r. uchylił zaskarżony wyrok z 7 marca 2022 r. w punktach I i III, i sprawę w uchyłonej części przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że powodowie wnosili w ramach żądania głównego o zasądzenie od strony pozwanej solidarnie na ich rzecz kwoty 176 805,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia odpisu pozwu, powołując się na nieważność zawartej z pozwaną umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W ramach żądania ewentualnego, aktualnego w przypadku nieuwzględnienia zarzutu nieważności umowy kredytu, powodowie wnosili o zasądzenie od strony pozwanej solidarnie kwoty 195 106,48 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia odpisu pozwu, żądanie wywodząc z art. 405 w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c.

Sąd drugiej instancji podał, że Sąd Okręgowy, uwzględniając żądanie główne i uznając, że umowa łącząca strony była nieważna, nie rozpoznał roszczenia ewentualnego. Tymczasem Sąd Apelacyjny, odmiennie od Sądu pierwszej instancji, stanął na stanowisku, że abuzywne w części postanowienia umowy stron nie prowadziły do nieważności całej umowy, i wskazał, że nie było podstaw do uwzględnienia żądania głównego. Choć nie ma podstaw do uwzględnienia żądania głównego, w ocenie sądu odwoławczego przedmiotem merytorycznej oceny w postępowaniu apelacyjnym nie mogło być roszczenie zgłoszone jako ewentualne. W konsekwencji wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

3. Na powyższy wyrok zażalenie wnieśli powodowie, zarzucając naruszenie art. 385¹ k.c. oraz art. 3 i 4 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) przez prawidłowe ustalenie, że w sprawie doszło do zawarcia umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty CHF pomiędzy konsumentami a przedsiębiorcą, w sprawie nie doszło do indywidualnego uzgodnienia treści umowy, a kwestionowane zapisy pozwalające bankowi na samodzielne ustalanie wysokości kursów walut służących do rozliczania umowy kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a jednocześnie wyciągnięcie na tej podstawie błędnego wniosku, że wyłączenie abuzywnych postanowień dotyczących indeksacji kredytu

nie prowadzi do nieważności umowy kredytu, a postanowienia te można zastąpić innymi postanowieniami.

W konkluzji wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie na rzecz strony powodowej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i pozostawienie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

4. W odpowiedzi na zażalenie pozwana domagała się jego oddalenia z uwagi na oparcie wyłącznie na zarzutach naruszenia prawa materialnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

4. Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., obowiązującym od 3 maja 2012 r., w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego.

Uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji jest przewidziane w art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. Orzeczenie kasatoryjne może zatem zostać wydane w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji i zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością, nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz wtedy, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma służyć skontrolowaniu, czy zostało ono prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, tj. czy powołana przez sąd przyczyna uchylenia odpowiada podstawie ustawowej. Przedmiotem badania Sądu Najwyższego jest istnienie formalnych, procesowych podstaw wydania przez sąd odwoławczy wyroku kasatoryjnego, a nie reformatoryjnego lub oddalającego apelację.

Jak powszechnie przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zażalenie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest środkiem kontroli zagadnień procesowych, a nie materialnoprawnych. Wyklucza to przeprowadzenie kontroli materialnoprawnej podstawy wyroku, ponieważ przeciwne stanowisko czyniłoby z zażalenia kasatoryjnego substytut lub konkurencję dla skargi kasacyjnej.

W konsekwencji przyjąć trzeba stanowisko o wąskich granicach kontroli Sądu Najwyższego, ograniczonych do badania ewentualnego błędu sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Zatem jeżeli wyrok został uchylony z powodu nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd odwoławczy prawidłowo rozumiał to pojęcie oraz czy jego merytoryczne stanowisko w sprawie uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji. Jeżeli wyrok został uchylony z powodu nieważności postępowania, rolą Sądu Najwyższego jest przesądzenie, czy kwalifikacja taka w sprawie zachodzi. Poza zakresem kontroli pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego co do meritum (przykładowo postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18).

5. Zarysowana powyżej kognicja Sądu Najwyższego naprowadza na to, że zażalenie powinno skupiać się na argumentach prawnych mających przekonać o naruszeniu art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a nie na kwestionowaniu merytorycznych podstaw orzeczenia. W sprawie niniejszej nie tylko ewidentnie wadliwy wniosek (o zmianę wyroku i oddalenie apelacji), ale także uzasadnienie zażalenia świadczą o błędnym zrozumieniu charakteru środka przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c.

Skuteczne zakwestionowanie zaskarżonego wyroku wymagałoby wykazania w drodze argumentów prawnych, że doszło do naruszenia art. 386 § 4 k.p.c., ewentualnie art. 386 § 2 k.p.c. Uzasadnienie zażalenia zarzutu takiego nie zawiera. Natomiast ocena postawionego zarzutu naruszenia art. 385¹ k.c. oraz art. 3 i 4 dyrektywy 93/13 w toku obecnego postępowania zażaleniowego, do czego wprost zmierza skarżący, stanowiłaby w istocie rozstrzygnięcie merytoryczne, które jest zastrzeżone dla postępowania kasacyjnego i wykracza poza granice kognicji Sądu Najwyższego w niniejszym postępowaniu.

6. Rozważenia zatem wymaga, czy pomimo niepostawienia i nieuzasadnienia zarzutu naruszenia art. 386 § 2 i 4 k.p.c., Sąd Najwyższy zobowiązany jest do kontroli zaskarżonego wyroku poza zarzutami sformułowanymi w środku odwoławczym, a dokładniej – poza wskazanymi przez

skarżącego w uzasadnieniu zażalenia okolicznościami dowodzącymi, w jego ocenie, wadliwości wydanego wyroku.

Zgodnie z art. 391¹ § 3 k.p.c. do zażalenia na orzeczenie kasatoryjne znajduje zastosowanie art. 394 § 3 k.p.c. określający wymagania formalne zażalenia: zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz zawierać wskazanie zaskarżonego postanowienia i wniosek o jego zmianę lub uchylenie, jak również zwięzłe uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów. Powszechne jest stanowisko, że nie jest konieczne precyzowanie w zażaleniu odrębnych zarzutów (tak jak w apelacji czy skardze kasacyjnej); wystarczające jest ogólne uzasadnienie zażalenia, wskazujące uchybienia sądu, który wydał zaskarżone postanowienie. Nie oznacza to jednak, że zażalenie nie musi zawierać wskazania powodów zaskarżenia; przeciwnie – skarżący zobowiązany jest do sprecyzowania, jakie w jego ocenie uchybienia popełnił sąd w toku postępowania i przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia, zaś po upływie terminu do wniesienia zażalenia nie jest dopuszczalne – pod pozorem uzupełnienia uzasadnienia - podniesienie nowego, odmiennego zarzutu (postanowienia: Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 1997 r., III CZ 108/98; z 16 kwietnia 2008 r., I CZ 32/08).

Za niedopuszczalnością badania zaskarżonego wyroku przez Sąd Najwyższy poza zakresem wskazanych w zażaleniu uchybień przemawia dodatkowo kilka dalszych racji. Po pierwsze, zażalenie do Sądu Najwyższego objęte jest przymusem adwokacko-radcowskim (art. 87¹ § 1 k.p.c.), który ma gwarantować przygotowanie środków zaskarżenia w sposób profesjonalny. Interpretacja nakazująca przeprowadzenie badania zaskarżonego wyroku pod kątem naruszenia art. 386 § 2 i 4 k.p.c. nawet w przypadku niepowołania jakiejkolwiek argumentacji w tym zakresie, niweczyłaby sens ustanowionego obowiązkowego profesjonalnego zastępstwa.

Po drugie, do zażalenia na orzeczenie kasatoryjne stosuje się odpowiednio art. 398¹⁴ k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy winien przeanalizować wskazane w zażaleniu uchybienia wytknięte przez skarżącego oraz – stosownie do art. 378 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. – uwzględnić nieważność postępowania

w sprawie; dalej idącego obowiązku nie sposób skonstruować. Zażalenie zatem podlega oddaleniu, jeśli nie jest oparte na usprawiedliwionych podstawach albo kiedy uzasadnienie zaskarżonego postanowienia wprawdzie zawiera błędy, jednak samo postanowienie odpowiada prawu (art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.). Z tego względu wyrażono nawet w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że sąd drugiej instancji i Sąd Najwyższy nie są zobowiązane, a wręcz nie są uprawnione do oceny, czy poza przepisami powołanymi jako podstawa prawna zażalenia orzeczenie to narusza także inne przepisy prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 października 2000 r., IV CZ 66/00; zob. też uchwałę Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

Po trzecie wreszcie, w odniesieniu do podstawowego modelu zażalenia – którego niższy poziom sformalizowania jest powszechnie akceptowany – przyjmuje się, że zakres kognicji sądu w postępowaniu zażaleniowym w procesie ograniczony jest do rozpatrzenia zarzutów dotyczących zaskarżonej czynności procesowej. Stąd też mimo że w postępowaniu zażaleniowym brak obowiązku sprecyzowania zarzutów, zwięzłe uzasadnienie zażalenia powinno umożliwiać kontrolę instancyjną. Brak konieczności sprecyzowania zarzutów w zażaleniu nie zwalnia bowiem sądu drugiej instancji z odpowiedniego stosowania art. 378 § 1 k.p.c. w postępowaniu zażaleniowym, a więc rozpoznania sprawy w granicach zażalenia. Tym bardziej zatem uwagi te odnieść należy do zażalenia wnoszonego do Sądu Najwyższego.

Reasumując, stwierdzić trzeba, że kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie na orzeczenie kasatoryjne ograniczona jest do oceny podniesionych w środku zaskarżenia uchybień (zarzutów) kwestionujących zaistnienie podstaw uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (art. 386 § 2 i 4 k.p.c.) oraz nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji. Ten kierunek wykładni wpisuje się w linię wytyczoną postanowieniami Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12 (OSNC 2013, nr 3, poz. 41); z 16 maja 2013 r., IV CZ 31/13; z 12 grudnia 2013 r., V CZ 75/13; z 27 czerwca 2014 r., V CZ 44/14, i z 30 września 2014 r., III UZ 9/14.

7. Dostrzegając niedopuszczalność rozpoznania w postępowaniu wywołanym zażaleniem z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. podniesionych zarzutów dotyczących

naruszenia prawa materialnego w podstawie orzekania, wobec braku wskazania na uchybienia prawa procesowego, w szczególności odnoszące się do naruszenia art. 386 § 2 i 4 k.p.c., Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.